СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 157. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 7. липня, 1923.

VOL. XXXI. No. 157. Jersey City, N. J., Saturday, July 7, 1923. THREE CENTS

СТАЛЕВИЙ ПРОМИСЛ В АМЕРИЦІ ГОДИТЬСЯ СКАСУВАТИ 12-ГОДИННИЙ ДЕНЬ ПРАЦІ

ТАКОМА, Ваш., 5. липня. — Відїздячи в дорогу до Аляски, президент Гардинг заявив, що директори Американського Зелізного і Сталевого Інституту згодилися скасувати 12-годинний робучий день в як найблизшому часі, а привернути 8-годинний час праці для більшости робітників, а лише для частини оставити 10-годинну шихту.

Провідники сталевого промислу, казав президент, заявили, що вони не можуть так скоро перевести потрібної зміни ізза недостачі робучих сил в Америці.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ПРО АМЕРИКАНСЬКУ ТОРГОВЕЛЬНУ ФЛЬОТУ

ТАКОМА, Ваш., 5. липня. — Президент Гардинг відплив нині разом зі своїм товариством в дорогу на Аляску.

Перед виїздом він заявив, що американське правительство стремить до того, щоб американську торговельну фльоту поставити на першому місті.

Він заявив, що він не конче побивається за тим, аби американська торговельна фльота була під державною контролею, але волить і таке вирішенне справи аніж понехання торговельної фльоти, яка є життєвою потребою економічного розвитку Америки.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПЕНСИЛВЕНІЙСЬКИХ МАЙНЕРІВ І ВЛАСНИКІВ КОПАЛЕНЬ УГЛЯ

ЕТЛЕНТИК СИТІ, Н. Дж., 6. липня. — Нині буде тут конференція власників копалень твердого угля і представників майнерів у справі 11 домагань майнерських юній стейту Пенсилвенія.

Ходить о нову умову, яка буде обовязувати 155,000 пенсилвенійських майнерів. Дотеперішня умова вигасає 31. серпня с. р.

18,000 НОВИХ ІМІГРАНТІВ ПРИБУЛО СЬОГО ТИЖНЯ ДО ПРИСТАНІ НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 5. липня. — На 1-ого липня перейшло через Еллис Айленд 1,394 чужинців, котрі прибули до Америки зі старого світа.

Нині перейшло туди понад 1,800, а до кінця тижня загальне число прибувших імігрантів від 1-ого липня с. р. винесе понад 15,000 осіб.

До висадження з кораблів на другий тиждень останеться ще 3,000 осіб. Значить загалом тепер прибуло сюди з Европи, а також з Азії й Африки понад 18,000 нових імігрантів.

ФЕДЕРАЛЬНІ ПРОГІБІЦІЙНІ УРЯДНИКИ ПРОСЯТЬ СТЕЙТОВУ ВЛАДУ О ПОМІЧ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 6. липня. — Федеральні прогібіційні урядники заявляють, що не можуть собі дати ради з пачкованнем алькогольних напитків з Европи і з Канади. Вони віднеслись до Вашингтону, аби федеральна прогибіційна влада просила ґовернора стейту Ню Йорк, Смита, щоби дав федеральним урядникам поміч для переслідування пачкарів алькоголю.

НЮ-ЙОРСЬКА ЮНІЯ МУЛЯРІВ ПРИЙМАЄ НОВИХ 240 ЧЛЕНІВ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 6. липня. — Ню-йорська юнія мулярів хоче приняти нових 240 мулярів до робіт при будові міських шкіл в Ню Йорку з денною платнею по 12 долярів.

Приватні підприємці платять по 15 до 16 долярів.

ЛЕВАЄТЕН

НЮ ЙОРК, Н. Й., 6. липня. — Капітан найбільшого американського пасажирського корабля Леваєтен (бувшого німецького Фатерлянд) прислав іскрову телеграму, в якій повідомляє, що корабель попав у велику мраку і пливе лише 8 миль на годину.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ ЗДОБУВАЄ НАДІЇ

ВАШИНГТОН, Д. К., 5. липня. — В тутешніх републиканських кругах заявляють, що президент Гардинг у своїй подорожі на Захід допевнився, що його нарік виберуть знову президентом на нову каденцію.

Кажуть, що він вірить, що здобуде Схід тому, що він проти радикалізму, якого на Сході не люблять, а Захід тому, що він за прогібіцією.

Кромі того, як кажуть, президент Гардинг вірить, що він своєю угодовостю приєднає собі навіть робітництво, а посередньою дорогою між противниками і прихильниками Ліги Народів здобуде теж обі сі групи.

Він знає, що важну ролю у виборчій агітації буде грати справа податків, але ані він ані загалом републиканці не гадають обіцювати ще на другий рік обмеження податкових тягарів.

ЦІНИ ЗБІЖА В АМЕРИЦІ ПАДУТЬ

ШИКАҐО, Ілл., 3. липня. — Гарна погода сьогорічної весни і зачатку літа вплинула на спадок цін збіжа на тутешньому збіжевому торзі.

Нині впали тут ціни пшениці, вівса і кукурузи.

ДАЄ ПІВ МІЛЮНА ДОЛЯРІВ ЗА БІЙКУ

НЮ ОРЛІНС, Ла., 5. липня. — В. А. Ковкер, голова ґімнастичного клюбу в Ню Орлінс, вислав до секретаря боксерської комісії стейту Луізієна, Ричарда Т. Борка, котрий був на боротьбі в Шелбі, Монт., телеграму, щоби старався наклонити Демпсія і Ґіббонса, аби приїхали битись до Ню Орлінс.

Ковкер в телеграмі годиться на заплату для обох боксерів в сумі пів міліона долярів.

НЕ СТВОРИЛИ ПШЕНИЧНОЇ РАДИ.

Премієри двох канадійських провінцій, Саскечевану і Алберти враз із головами фармерських організацій із західних провінцій не зуміли створити Пшеничної Ради, яка занялась би продажию пшениці сього року. Оба премієри признались до того в заяві, яку подали пресі 22. червня с. р. За найголовнійшу причину своєї невдачі вони валають відмову Манитоби взяти участь у створенню Пшеничної Ради. Премієри старалися створити Пшеничну Раду з помочию дирекцій спілок Саскечеван Кооперейтиф Елевейтор Ко. і Юнайтед Грейн Ґроверз. Коли одначе прийшлось найти людий на найбільше відвічальні становища, запропоновані кандидати відмовились. Не бачучи належитої піддержки для пляну Пшеничної Ради, премієри остаточно прийшли до заключення, що раду створити годі.

Тепер лишається ще одинока можливість, що фірми, які займаються скуповуванием збіжа, створять добровільний пул для продажі збору пшениці сього року.

ДОЩІ В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ.

Недавно упали великі дощі в цілій Західній Канаді і богато причинились до гарного зросту збіжжа. Сі дощі вартують фармерам міліони долярів. Досі була всюди посуха, збіже стало жовкнути і розпука хапала фармерів. Після сих дощів сьогорічні жнива заповідаються знаменито.

НОВА УКРАЇНСЬКА АПТИКА У ВИННИПЕҐУ.

В руки Українців перейшла одна з найбільше звісних аптик у Виннипеґу (провінція Манитоба, Канада), положена на самому центрі української дільниці. Се Empire Drug Store, на розі улиць Селкерк і Мек-Грегор. Аптику провадять тепер Ілія Симчич і Микола Залозецький. Симчич недавно скінчив з відзначеннем школу фармацевтики, а Залозецький яко студент фармацевтики робив в тій аптиці вже пару літ.

УКРАЇНСЬКІ ТАНЦІ.

Відомий виконавець національних українських танців Авраменко після успішного турне по Волині повертає на гостинні виступи до Львова, а відтак відїздить закордон, де має намір виступати на европейських сценах з українськими танцями.

НОВИЙ ЛІКАР УКРАЇНЕЦЬ.

Дня 18. червня, 1923, осягнув д. Григорій Скегар титул доктора на дентистичному факультеті університету в Шикаґо (Нортвестерн Юниверситі.)

ЩЕ ОДИН КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ СТАВ ЛІКАРЕМ.

Між двайцять чотирма студентами, які з успіхом скінчили сього року медицину в університеті Мек Гіл в Монтреалі (в Канаді) був також один Українець, Іван Якимішак з Плезент Говм, Ман., брат посла до манітобського сойму, Дм. Якимішака.

СОВІТСЬКА ПРОПАГАНДА В АЗІЇ.

Агенція Райтера подає велику ноту еміра Бухарського до англійського уряду, в якій емір Бухарський скаржиться на совєтську пропаганду в центральній Азії і вимагає її припинення. Копії цієї ноти подані Японії, Італії, Злученим Державам, Туреччині, Персії і Лізі Народів. Агенція Райтера зазначує, що мова йде про ту пропаганду, яка являється головним предметом обмірковань на нарадах лорда Корзона з Крассіном.

ПРАВОСЛАВНИЙ МИТРОПОЛИТ ОСІВ У ВАРШАВІ.

Волинський митрополит Діонизій виїхав до Варшави, де буде його постійна резиденція. Для переїзду польський уряд вислав до Кремінця окремий вагон-сальонку, а на перевоз річей кілька вагонів.

ЛЯХИ СУДЯТЬ УКРАЇНЦІВ.

Дня 9. червня відбулась в найвисшому суді у Варшаві розправа полковника української армії Володимира Федоровича з приводу жалоби неважности проти засуду з 1922 р. перед судом присяжних у Львові. Тоді засуджено полк. Федоровича на кару смерти яку замінено на 15 літ вязниці. Найвисший суд у Варшаві зніс сей вирок і запорядив поновну розправу в найблизшій каденції присяжних суддів у Львові.

ГОНЯТЬ ЇХ З НІМЕЧЧИНИ.

До Польщі щоденно прибувають нові транспорти робітників прогнаних німецьким урядом з Німеччини. Робітники нарікають на переслідування Поляків у Німеччині.

ЕКЗЕКУЦІЯ В ПОЗНАНІ.

В Познані розстріляно Антона Собчака, засудженого на смерти за злочин вимордовання цілої родини в цілях рабункових.

НАСТРОЇ НА СОВЄТСЬКОМУ СЕЛІ.

Газета „За Свободу" подає передрук з „Воронежской комуны", який яскраво характеризує сучасні настрої совєтського села: „В острожському повіті селян хтось лякає скорим поворотом поміщиків. В лисянській волости є сільсько-господарський колектив комуністів, які переселились на колишню поміщицьку землю біля Ново-Михайлівського хутора. У колектива є льокомобіль і всі сільсько-господарські знаряддя. Селяни таксамо хочуть туди переселитись, але бояться: що буде з нами, коли землю назад заберуть поміщики".

А деякі селяни Гиловської волости ще до сього часу даремне носять молоко колишньому поміщикови Бабинешеву, „підлещуються на випадок повороту".

В Острогожському і Валуйському повітах поширюють чутки про якийсь „граб-податок" який нібито буде стягатись за розграбованне націоналізованих маєтків.

Деякі валуйські селяни навіть довідались точно, скільки мають стягати з їх села. Так кажуть, що хуторови Коновалову доведеться платити за маєток Будберга 80 міліярдів рублів.

Бувають навіть такі розмови: За що ми будемо платити по 70 рублів, говорить один селянин до другого. Ви грабували, ви і платіть.

А в с. Лівни ходить чутка, що всі податки з вагітних жінок будуть стягати в подвійному розмірі.

МАЙЖЕ 100.000 БЕЗРОБІТНІХ В ПЕТРОГРАДІ.

На 25. квітня с. р. в Петрограді зареєстровано 99480 безробітніх, яких поділено на три ґрупи. Перша ґрупа непостійних мешканців Петроґраду. У скількости 38.000 людий має бути викинена до місць постійного замешкання коштом держави; друга ґрупа у скількости 41,000 людий має бути звільнена від всяких податків і буде удержувати державну допомогу; трета ґрупа буде звільнена від податків без видачі державної допомоги.

СТРАШНИЙ ГРАД НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Совітська преса доносить, що на Великій Україні упав 68,000 десятин засівів. Найбільше потерпіла ґубернія київська, подільська і катеринославська.

АНҐЛІЯ ГОТОВИТЬСЯ ПОКИНУТИ ФРАНЦІЮ

ЛОНДОН, 5. липня. — В тутешніх урядових кругах заявляють, що анґлійське правительство рішилось покинути Францію і зачати окремі самостійні переговори з Німеччиною, якщо Франція не змінить свого дотеперішнього становища у відношенню до німецьких „воєнних відшкодовань" для аліянтів.

Премієр Стенлі Болдвин заявив, що коли Анґлія і Франція розвяжуться і підуть самостійно, так Велика Британія матиме набудуче свобідні руки у своїй політиці, а також Франція мусіти-ме віддати Великій Британії всі воєнні довги.

В ІРЛЯНДІЇ СПОКІЙ

ЛОНДОН, 5. липня. — Сюди прибув ґенеральний ґовернор Ірляндії Тімоті Гілі на конференцію з британським правительством у ірляндських справах.

В розмові із звітниками часописий заявив він, що Ірляндія тепер така спокійна як і Велика Британія.

Він зазначив, що найважнійшим питанням ірляндської влади є випущенне на волю 10,000 політичних вязнів. Одначе, каже він, ірляндська влада хоче їх всіх як найскорше випустити на волю і вже приступила до діла, випускаючи тижнево по 300 вязнів.

ПОЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР ШЕПТИЦЬКИЙ ВИЗВАВ ПІЛСУДСЬКОГО НА ДВОБІЙ

ВАРШАВА, 5. липня. — Бувший президент Польщі і головний командант польської армії маршал Юзеф Пілсудський на недавній військовій конференції посварився в різкий спосіб з теперішнім польським міністром війни ґрафом Станиславом Шептицьким.

По сій суперечці Пілсудський уступив зі становища шефа воєнної ради, Польщі, яке у випадку війни віддає йому головну команду над польською армією, а Шептицький визвав його на поєдинок.

Тепер приятелі Пілсудського і Шептицького стараються наклонити обох, щоби покинули гадку поєдинку, а помирилися в добрий спосіб.

ПІЛСУДСЬКИЙ НАЗИВАЄ ЛІДЕРІВ ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ Й АРМІЇ БАНДОЮ КРИМІНАЛЬНИКІВ

ВАРШАВА, 5. липня. — Вчера була вечера, на якій маршал Юзеф Пілсудський попрощався з представниками польської армії і своїми політичними приятелями.

У своїй промові на сій вечері маршал Пілсудський сказав:

„Я покинув провід армії, бо яко чесний жовнір не можу підпирати тої БАНДИ КРИМІНАЛЬНИКІВ, ЯКА СМЕРДИТЬ УМОВИМ БРУДОМ".

Міністер війни, генерал ґраф Станислав Шептицький, взяв сі слова за зневагу польської армії і визвав його на поєдинок.

Двобій уже відбувся нині досвіта в парку „Лазенок". Оба стріляли до себе з револьверів і оба кулями виминули себе „на волос". В сей спосіб покищо спір скінчився, а новий скандал зачався.

ВЕЛИКІ ЛІТАКИ З НІМЕЧЧИНИ ДЛЯ ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ НА УКРАЇНІ

БЕРЛІН, 5. липня. — Нині доставлено з Німеччини в Москві перші великі літаки, які большевики замовили в Німеччині для військової служби на Україні.

Се літаки нового типу Дорміера. Вони збудовані виключно з алюміну. Двигають по 6 осіб. Мають силу 200 парових коний, а скорість 160 миль на годину.

18 ЛІТ ВЯЗНИЦІ ДЛЯ АНАРХІСТА ЗА ЗАМОРДОВАННЄ МІНІСТРА

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 5. липня. — Тутешній суд засудив анархіста Йосифа Совпу, котрий убив чесько-словацького міністра скарбу д-ря Алойзія Разіна, на 18 літ тяжкої вязниці.

ПОДАТОК НА КАВАЛЄРІВ В ЕСТОНІЇ

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 5. липня. — Естонський парлямент ухвалив податок на кавалерів. Сей податок мають неженаті платити у вїці від 25 до 60 літ.

АМЕРИКАНСЬКІ БИЗНЕСМЕНИ СТУДІЮЮТЬ ВІДНОСИНИ В РОСІЇ

МОСКВА, 2. липня. — Сюди приїхали Американці, Вилсон, президент Филипс Нешенел Бенк, Генрі Петтен і Джан Петтен, торговці збіжем в Шикаго, Алберт Фол, бувший міністер внутрішних справ, і дві групи американських нафтярів, щоби розглянути і пізнати теперішні відносини в Росії.

ТУРКИ АРЕШТУЮТЬ АМЕРИКАНЦІВ У ЗЕЛІЗНИЧОМУ ПОЇЗДІ

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини, 2. липня.—Турецька влада на границі Східної Тракії увязнила 7 Американців, котрі їхали з Парижа до Царгорода.

Вони мали далі їхати до Росії оглядати нафтові поля.

Турецькі жандарми викинули їх о 2-ій годині попівночі з поїзду. Кромі того викинули одного Бельгійця й одного Румуна. Оставили тільки Британців, Італійців і Французів, котрих очевидно боялись зачіпати з причини, що вони мають свої війска в Туреччині.

Про се повідомлено телеграфічно турецьке правительство в Анґорі (в тимчасовій столиці Туреччини в Малій Азії), яке видало дозвіл Американцям їхати далі на схід. Опісля задержані Американці удались у дальшу дорогу.

Вони нарікали дуже на арештованнє, тим більше, що при собі мали всі документи, потверджені між іншим і турецьким урядом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorised July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1833 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕСТЬ КОМУ ЧЕСТЬ!

Ще в нас не перевелись щирі робітники. На поклик Обеднання громади організуються. Розуміють вагу боевого фонду. Після Сентрелії, Па., друга маленька місцевість, але свідома, Спринг Велі, Н. И., зложила $65.25 на боевий фонд і $25.15 на Рідну Школу. Чи це не доказ свідомости?

Відтам пишуть: „Хвальне Обеднанне: — Подаемо до відома, що висилаемо чеком гроші в сумі дуже малій бо всего $90,40, але ліпше зробити годі. Просимо ті гроші там вислати де їх конечно потрібно, а ми будемо старатись і надалі працювати. Остаемо з повним поважаннем, С. Магомета і К. Ільків.

Коли наша суспільність стае свідомою, що ми члени української держави, то ми не загинемо.

Так свідомою мусить бути вся суспільність, а тоді повстане справді самостійна українська держава.

Громадяни:—

Прислухайтесь до мук наших братів! Складайте на Рідну Школу і боевий фонд, бо наш нарід в Европі гине!

Обеднанне Українських Організацій.

ДЕ НАША ГРОМАДСЬКА РОБОТА?

(Надіслана стаття).

Візьміть один примір. Мала громада, серед чужого моря в Аюстон, Еексас, зложила народнього податку до сего часу $70.75.

А кілько там членів? А от вони: Михайло Балабан $25.00; Д. Куріца 11.50; М. Куріца 9.00; П. Барабаш, Григорій Пиндус і Е. Малинський по 5.00; О. Безнятка 3,00; М. Лисий і Т. Куріца по 2.00; Гр. Невідомський, Олекса і Катерина Некрут по 1.00; М. Муран 25 цнт.

Візьмім тепер велику громаду Ню Йорк, яка числить більше яких 40 товариств з великим числом членів: зложили податок $70.58.

Друга велика громада Шикаго: від товариств $68.75.

Клівленд $62.65.

Филаделфія $193.85.

І що виходить з того?

Що найсвідомійша громада це Гюстон, Тексас. Ця мала горстка зробила більше як Ню Йорк, Шикаго, або навіть Филаделфія, в порівнанню до числа Українців, чи всіх мешканців тих двох міст.

Ті міста, які мали взяти на себе провід, і можна сказати, створили ту інституцію, самі фактами показують, що вони здібні хиба до слів але не справжньої народньої праці.

І здається, прийдеться зробити те, що зроблено на Великій Україні. Лишити великі міста на боці, а організувати малі громади, бо ці великі ведуть таку РОБОТУ, як показують ЧИСЛА, а не їх гарні слова. І добре було-б поставити собі питанне: Чи основуючи Обеднанне, представники тих міст думали про нові титули чи про добро української народньої справи?

Тяжко пояснити собі таке ставленне до інституції, яку самі створили. І культурний чоловік знову не міг би зрозуміти цеї нашої дивацької душі. Бо коли не відчуваеться потреби якогось товариства, то нащо його закладають?

Коли воно заложене, мусять в першій мірі піддержати його самі основателі, а не виступати проти нього. Таке не діеться серед освіченої суспільности.

Ще досі не перевівся у нас той руйнуючий дух. Коли комусь щонебудь не подобаеться, не знае іншого способу, тільки: вали і руйнуй!

А ми все кажемо, що ми дозрілий нарід...

Хай добре подумають над цим місцеві керманичі, щоби знову відтак не нарікали то на „антанту" то на знеохочение народніх мас, бо ті маси підуть мимо них, а їх лишать на міському бруку.

А тим чесним і свідомим громадянам, які ділом показують нам шлях, честь!

Стрілець В. Г.

ПРОТЕСТ БРАЗИЛІЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

На Надзвичайних Загальних Зборах „Українського Союза" в Бразилії, який відбувся 19. квітня с. р. в Порто Уніон, ухвалено такі резолюції:

1. Зібрані в м. Порто Уніон дня 19. квітня, 1923, на Надзвичайних Загальних Зборах організації „Український Союз" у Бразилії, відпоручники всіх осель Парани і Санта Катаріни одобрюють боеву політику Уряду Східної Галичини у краю і, солідаризуючися з Урядом, зобовязуються піддержувати її всіми можливими способами з метою повного визволення і усамостійнення своеї давної дорогої Батьківщини.

2. Зібрані в Порто Уніон дня 19. квітня, 1923, на Надзвичайних Загальних Зборах всеукраїнської організації „Український Союз" у Бразилії, відпоручники всіх українських осель у Парані і в Санта Катаріні, протестують проти імперіялістичних і анексіоністичних посягань Польщі на Східну Галичину, свою давню батьківщину, в 74% заселену Українцями і просять, щоб Уряд Бразилійської Републики за посередництвом свого представника в Лізі Народів у Женеві, іменем своїх горожан українського походження, так як дотепер, стояв на становищі справедливости і відбивав своїми впливами імперіялістичні змагання польського уряду.

ДУЖЕ ВАЖНА СПРАВА.

Лист з краю, який містимо в цілости, повинен перечитати кождий Українець й Українка. Із цього листу видно, яке важне національне становиско займають українські спілки у старім краю. З одного боку вони піднocять економічно наш нарід, а з другого витворюють тисячі свідомих, незалежних людий. Коли хочемо помочи зорганізувати наш народ у старім краю, то найпевнiша ід тому дорога, коли дамо поміч нашим українським кооперативам. Під тепер ті українські спілки е на ділі нашими національними твердинями. Тисячі найсвідоміщих людий по селах і містах найдуть при них добру і добре заслужену роботу. Українці не будуть потрібувати хилятися і кланяти Ляхам, щоби дістати від них службу; вони найдуть заробок в українській торговли і промислі. Американські Українці повинні із повною щиростю підперти цей рух українських спілок.

Цей лист писаний справником української кооперативи в Яворові, але він мае загальне значінне. Так само, як Яворівщина, так організуеться спілкова робота по всіх українських землях, що під Польщею.

Лист писаний до д. Ів. Приими в Шикаго, а звучить отак:

ПОВІТОВИЙ СОЮЗ
Господарсько-споживчих Спілок
з відповідальностю уділами
в Яворові.

Яворів, дня 28. квітня 1923.

Високоповажаний Пане

Добродію!

На днях одержав я від Вас листа, який мене дуже утішив, що наші люди, віддалені від своеї країни, інтересуються життям в старому краю. На Ваше бажанне я по змозі буду старатися представити нашу роботу на економічному полі в повіті Яворів.

Може Вам шановний Добродію і відомо, що Спілка Торговельна „Народний Дім" до війни то е 1924 досить гарно розвивалася завдяки нашій патріотичній людности так селянській як і міщанській. До зросту Спілки причинювалась і стала валюта. Ціни на товарах майже однакові, був кредит товаровий у чужих купців досить великий. Коли в 1914 р. заняли Москалі Галичину, тоді Спілка Торговельна „Народний Дім" упадае. Заряд Спілки переходить в ворожі нам руки. По підході Москалів наші Українці знова відбирають склеп в свої руки. За цей час розвиваеся Спілка досить добре. В дни 24. марта 1919 р. знищили цілковито Спілку, польські війска, так що до дня 5. мая 1921 р. Спілка була нечинна. В маю 1921 року вертають наші Американці домів між ними і Харамбура Михайло, який вкладае на той час більшу скількість долярів, за які то гроші відновлюе Спілку п. Молчко, учитель з Яворова, якого Ви шановний Добродію особисто знаете. Він провадив Спілку кілька місяців. В грудни 1921 р. Загальні збори Спілки „Народний Дім" передали заряд в мої і Паара руки. Я яко справник, то е начальний директор, а п. Паар, яко касієр. В склепі було дуже мало товару, до того вартість польської марки упадала, товар дорожів; крім того Поляки маючи в своїх руках власть а також апровізацію, не позволяли нашій Спілці розвиватись як слід. Старанням моїм і п. Паара дісталисьмо від староства апровізацію, т. е. позволенне продавати нафту, сіль, цукор, муку, крупи, цукор і инші товари, яких на той час не можна було свобідно продавати. Маючи ті артикули, приедналисьмо близько 700 членів з поміж міщансьства, які приступаючи до Спілки складали на уділ 50 мп. і то ратами по 5 і 10 марок пол. Відтак підвисшили ми уділ на 200 мп., так що з кінцем року 1922 малисьмо всіх уділів понад 100.000 мп. Як би ми тих 100.000 (сто тисяч) марок польських були мали сейчас з початку відновлення Спілки, то за ті гроші можна було щось закупити, на тім товарі заробити і дешевше роздати членам, однак на жаль наші міщане не розуміють ваги і значіння кооперації, проте і їм байдуже, був склеп. Ішли до него доперва тоді, коли роздавалисьмо цукор, нафту, сіль, а прочі товари купували вони у Жидів і своїми тяжко запрацьованими грішми живили чужих.

Щоби кооператива піднеслася, треба було пожичати у маючих людий гроші. З початку тяжко було, але пізнійше, коли розумні люди, в першій мірі наші Американці, що вернули домів, дуже радо пожичали нам гроша. І так з Бунова господар Кучела, з Наконечного Лялюк з жінкою і Ваник дуже причинились до розвою нашої Спілки. Вони вложили 1.500 долярів ще в минувшім році. Ми тоді зміняли тоті гроші на польські марки по курсі 3500 мп. і закупили за них товарів. Маючи доволі товару, почав я їздити по селах і засновувати сільські кооперативи і їм роздавати товар до дальшої розпродажі.

По тяжкій і мозольній праці зумів я засновати по нинішний день 30 кооператив в повіті Яворів, які гарно розвиваються і відбирають від Жидів поволи в свої руки торговлю. Нині з нами вороги наші по трохи числяться. Ми стали досить сильною економічною організацією. Не лише повіт Яворів так працюе на полі кооперації; працюють і инші повіти, але їм лекше іде, бо вони дістають великі гроші з Америки від своїх земляків. Наш повіт Яворів е зданий на ласку і неласку. Тим що кооперативи розвиваються, **свідомими стають** і наші селяне, яко члени кооператив, бо розуміють **що в організації е велика сила.** Селяне переводять збірки на українську гімназію в Яворові, на український університет у Львові, на українських інвалідів, на політичних вязнів, яких досить було і е з нашого повіту. Сама Спілка дала в тім часі на народні цілі і на українську гімназію в Яворові понад 3 міліони м. п.

Спілка Торговельна „Народний Дім" в Яворові, яко кооператива третої степени, не могла після постанов нашого статута бути повітовою централею і гуртівнею всіх 30 кооператив, які маемо нині в повіті. Щоби піти на зустріч всім кооперативам в повіті, заснували ми в серпни 1922 р. нове товариство, а то Повітовий Союз господарсько-споживчих спілок. Кооператива з відповідальностию уділами в Яворові, яка обслугуе всі кооперативи в повіті. Ті кооперативи підчиняються повітовому Союзови в Яворові, а Союз в Яворові підчиняеся централі у Львові, то е Краевому Споживчому Союзови у Львові. Директорами того Союза е Паар Володимир, яко книговодець, Загаевич Іван яко касієр, а я яко начальний директор. Нині в Повітовім Союзі працюе (окрім Спілки що мае 5 чоловіка) 16 робітників а то: п. Пулик Пилип, Вишенський Осип, Харамбура Роман, Ярослав Маренін, Баглай Іван, Кисла Андрій, Баглай Ілия, Хархаліс, Голубець, Купяк і кількох практикантів. По сільських кооперативах працюють окрім місцевих селян також наші академики, всіх около 35 чоловіка. Так що **в нашій організації працюе около 70 людий.** Одні за малою платнею, а другі даром, для ідеї кооперації. Як бачите з того апарат досить великий. Кілько гризоти, кілько клопоту! Однак всі ідейні одиниці посвятили свое життя для добробуту свого поневоленого українського народу.

Деякі з вичислених були без посад, бо Поляки поганяли їх. Люди це жонаті та з дітворою. Треба якось жити, проте одержали яке таке утримання в Пов. Союзі в Яворові.

Працюють вони тяжко і в невідповідних убікаціях. Спілка „Народний Дім" мае одну фронтову убікацію, там де давнійше перед війною мав Тух склеп.

Повітовий Союз мае зараз за склепом Спілки темний покоік і темну кухню та маленьку кімнатку під сходами; решту найгарнійших убікацій занимае Жид-шинкар, Ган, якого дуже тяжко тепер викинути. В тих темних убікаціях, вічно при лямпі, працюе наш персонал і в них також міститься товар Пов. Союза. Як би ми мали гроші то певно купилибисьмо відповідний будинок на поміщення Повітового Союза кооператив, але о тім і думати не можемо, бо не маемо гроший не то що на закупно якого будинку, але і на товар, який потребуемо розділити поміж кооперативи. Великй брак нам капіталу. Марка польська з дня на день паде. Ніколи не можна набути більшу скількість товару, бо брак гроша.

Ми не знеохочуемось до праці, але противно. Хотяй наші вороги дивляться на нас дуже кривим оком і стараються перешкодити нам в нашій роботі, бо одних арештують, держать по тюрмах, других карають, однак ми всі загартовані ідемо дальше вперед, засновуемо дальше кооперативи, будуемо сильну економічну організацію, щоби з часом збудувати й саму нашу державу. Бо коли будемо економічно сильні, то певно що і в наше віконце засвітить сонце.

Жиди вже тепер пізнали, що через заснований кооператив по цілій Галичині, стратять вони грунт. Проте завчасу стараються кидати нам колоди, шкодити нам на кождому кроці і конкурують з нами, нищать нас.

На знищения нас на економічнім полі дістають вони кольосальні суми від своїх земляків в Америці; тому то вони і сильні.

Якби ми мали свідомий людей в Америці, котрі би зрозуміли ціль і ідею кооперації і надіслали нам кілька тисяч долярів спеціяльно для розвитку кооперації, то певно, що всім лекше дихалобись, бо гріш робить гріш, а кождий працюючий не жалував би і з своеї лепти дати щось на народні цілі, які в нашому краю конечні суть до покриття.

Ми Яворівці горді з того, що при малій помочи згаданих в тім письмі людий зуміли створити досить **велику інституцію.** З нами і Поляки інакше числяться, бо знають що сильного тяжко побороти.

Як нам тут живеться, то добре знаете з наших часописий.

Я розписався, але тепер маю до Вас маленьку просьбу.

Цего листа прочитайте всім землякам повіту яворівського, промовте їм до серця, може їх серце змякне і вони причинятьcя маленькими лептами до будови економічної організації в нашому повіті Яворів. Через те що дадуть 10 або 20 долярів, не збіднiють, але зате дуже поможуть Совітовому Союзови кооператив в Яворові, який мае дуже високу ідею на полі кооперації.

Старайтеся на кождім кроці приеднувати нам прихильників кооперації — збирайте гроші на ту ціль і нам присилайте, а будете певні що гроші не підуть на марно. Збудуемо за них інституцію, при якій буде могло знайти працю сотки наших людий і не будемо потребувати чужої ласки, але своїми добре запрацьованими грішми зумiемо себе удержати. Напишіть до редакцій Ваших часописий в Америці, щоби помістили Ваш зазив до Яворівців, щоби вони складали гроші на будову кооператив в повіті Яворів.

Гроші пересилайте або на мої руки, або Паара Володимира або Загаевича Івана, які суть директорами того Союза. Як будете висилати гроші, то прошу повідомити мене рівночасно і листом. Сподіюся, що просьбі не відмовите. Дякуючи вже наперед за ласкавий труд, остаюсь з глубоким поважанием

Антін Щирба,
директор Повітового Союза Кооператив в Яворові.

Наслідком цього листу, завязався в Шикаго комітет, який займеться збиранием помочі на кооперативу в Яворівщині. Головою комітету е Іван Прийма, секретарем Антін Горох, а касієром Михайло Гусір. Хто зі земляків Яворівщини почувае себе добрим Українцем, хай шле свою жертву на адресу: John Pryma, 2509 W. Chicago Ave., Chicago, Ill.

А. Падолист.

ТАМ

Там —
де смерть і жах панують,
де могили і хрести,
де розбещено лютують
людожери і кати;
де одні бенкет справляють,
другі роблять день і ніч,
де як цвіт життя зривають
за слова і вільний клич;
де круки щоденно крячуть
біля свіжих тіл рабів,
матері невтішно плачуть
над могилами синів;
де гнів меж своїх не мае
і готуе помста ніж,
де неволя всіх еднае
ув один могутній кіш;
де старий Дніпро могуче
розмивае береги,
де співали милозвучно
вільні птахи навкруги;
де гаї таемно-тихо
про розплату шепотять,
де ховаеться утіха,
щасте й воля тихо сплять...
— там
орел — мій дух вартуе
і куе стальні слова:
— Встань, закутий, як почуеш
Втрете півень заспіва!

УКРАЇНСЬКЕ ЖНИВО В АМЕРИЦІ

Українці в Злучених Державах переведуть добре сьогорічне жниво, коли зберуть в літі бодай 2,000 нових членів, старших і малолітних, для своеї організації Українського Народного Союза.

Літо мине і спека мине, але доробок для У. Н. Союза останеться і на холодну осінь та на студену зиму, для добра всіх членів й усього народу.

Тож до діла всі як один, тямлячи стару правду: Один за всіх, всі за одного!

АМЕРИКАНСЬКІ ЗЕЛІЗНИЦІ

Американці вважають зелізниці своїм найбільшим і найважнійшим промислом і то зовсім оправдано. Поминаючи величезні суми грошей, вложені у зелізнодорожну індустрію та величезну кількість робітників, які у ній працюють, усе життя, промисл, торговля, так внутрішна як і вніщна у величезній мірі залежать від транспорту, якого головним чинником являються саме зелізниці. Впрочім кілька чисел найкраще вкаже чим зелізниці для Америки.

Перешло двайцять один і пів біліона долярів (21.500,000 000) інвестовано (вложено) у зелізниці, два біліони сімсот міліонів долярів побирають, як платню, зелізнодорожні робітники. Їх всіх майже десять разів більше чим жовнірів у армії Злучених Держав, себто один міліон сімсот тисяч.

Коли обчислити всі поединчі, подвійні, потрійні та почвірні зелізничі шляхи Злучених Держав та подати їх довжину разом, то вийде, що тут проходить 379,000 миль зелізничого шляху. Колиб ця дорога була збудована в однім напрямку, то по ній можна б було обїхати всю землю пятнайцять разів довкруги.

У 1921-ім році американські зелізниці перевезли один біліон і 34 міліони пасажирів та 1,690,000 тон вантажу. Для перевозу того числа пасажирів і згаданого вантажу вживано 54,000 особових та 2,316,000 тягарових вагонів, 64,500 паровозів перетягало цю масу возів. Не можна собі представити того замішання і того нещастя, яке викликалаб задержка того величезного руху хочби лиш на один день.

Значіння тої комунікаційної сітки звичайно не відчувають. Нікого це не дивуе, що на Флариді можна читати газети, які перед 48 годинами вийшли з Ню Йорської друкарні, що у стейті Вашингтон можна у зимі їсти труcкавки, які перед пяти днями росли ще у тій же самій Флариді та що на кождому розі у Ню Йорку можна купити свіжі каліфорнійські овочі. Та треба собі представити лише, що нараз залізні майни Міннесоти, або фабрики середно-західних стейтів булиб відрізані наслідком застановки зелізнодорожної комунікації від копалень вугля у Пенсилвенії, або що якась частина Америки мусілаб спроваджувати мясо з Шікаго, не зелізницею, а повільними кораблями або якимись иньшими середниками комунікації, тоді стае щойно ясним значіння зелізниць у тому, щоб облегчити людське життя.

Та не лише населення Злучених Держав мало користь з тих зелізниць. Ними перевожено теж у значній кількости товари та середники поживи призначені на вивіз до иньших країв. За згаданий 1921-ий рік перевезено зелізницями з глибини краю до пристаней за 4 біліони долярів харчів та промислових виробів, призначених до вивозу у чужину.

Шістьдесять літ тому, у часі горожанської війни Америка мала всего 31,000 миль зелізниць і то все лиш у східній частині. У часі війни почали будувати перший шлях на поперек Америки, від океану до океану. Роботу почали відразу з двох боків — від Каліфорнії і від Шікаго, куди в тім часі доходили вже східні зелізниці. У 1869-ім році у місцевости Промонторі у стейті Юта стрінулися обі лінії. З великою парадою відбулося вбивання послідних цвяхів, прокріплюючих шини та переїзд перших паровозів з одного шляху на другий. Опісля пішли будови других шляхів і до 1890-го року будовано десятки тисяч миль річно. По тім році розвій зелізниць іде трохи повільнійше, прямо тому, що у згаданих двайцяти роках доведено зелізниці до всіх головних частей Злучених Держав. Тепер нема вже прямо закутини, куди не можна б заїхати зелізницею.

Коли порівнати зі Злученими Державами инші краї, у яких комунікація не е так добре поставлена, тоді стае ясним, яке значіння мають зелізниці не лише для матеріяльного добробуту, а і для поступу і культури кождого краю. Китай зі своею територіею більшою, чим простір Злучених Держав та з населенням чотири рази більшим, відстав далеко від сучасного поступу лише через те, що там комунікація відбуваеться головно лиш водними шляхами та караванами. Це з одного боку дуже обмежуе зносини поодиноких місцевостий між собою, а далі приневолюе людей, почту та товари вандрувати дуже поволи. У Китаю е провінції які майже не знають нічого про себе і часто околиці, не дуже то й віддалені, не мають з собою ніяких зносин прямо тому що не лежать над тою самою рікою.

Тимчасом в Америці, хоч тут поодинокі її части ріжняться між собою більше, чим деякі держави Европи, хоч ту е великі области майже не заселені а то і пустині, хоч населення це мішанина усіх народів світа, то все таки цивілізація поступила тут дуже далеко на величезному просторі повстала одна держава, а поодинокі части її звязались зі собою тіснійше, чим де инде. Сталося те головно завдяки звязкови, який між поодинокими частями встановили зелізниці.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ.

(З канадійського „Укр. Голосу").

Спустився дід на мід...

Коли в Росії прийшли до власти большевики, на большевизм скрізь пішла мода. Соціялісти, які в инших відносинах були би з піною на устах накидалися на большевиків, як на еретиків, що відступили від Маркової науки, кинулися на глум, на голову до большевизму. За модою пішли й українські соціялісти в Канаді та Злучених Державах. Дивуватися їм не було чого, бо Маркса вони й так не знали, а до соціялізму притягали їх тільки різкі, смілі, хоч і глупі наклики агітаторів. За проводом напів грамотних редакторів ще менше грамотні, або й зовсім неграмотні українські соціялісти в Канаді та Злучених Державах переміниліся в один момент в запалених большевиків, хоч деякі з них ще й до нині не розуміють значіння назви „большевик".

Многі з тих „большевиків" до нині вже охололи в своїм запалі тай нераз щиро сміються з себе і своїх товаришів, які вони були нерозумні в часах розцвіту большевицької дурійки. Але нераз треба плакати, слухаючи їх оповідань. Треба плакати над темнотою і дитиничою легковірністю нашого народа.

Неодин гірко працював і гарував через десятки літ. Зложив пару тисяч долярів, доробився своєї власної хати, або кусника землі, а тут чує „добру новину": капітал вже касують, робітники беруть все в свої руки і Росія показує цілому світови примір. Гей! Не треба вже робити, не треба щадити, треба життя уживати, треба свій доробок пропускати, бо все одно треба буде його зречися, як зачнуть комуну запроваджувати. А комуна мала і в Канаді повстати отаки нині-завтра. Деякі горячі комуністи були вже навіть повкладали лісти, кого зі своїх противників мають насамперед „под стенку" поставити. Ну, „под стенку" не поставили нікого, але пропустити в короткім часі увесь свій доробок, усі ощадности цілого життя, потражив неоден. Грав пана, чи там „тріюмфуючого пролетаря", поки грошей старчило, приготовлявся до комуністичного раю, аж поки з послідних центів не отрясся. Але комуна не спішилася приходити і тоді приходило гірке розчарування, хоч вже за пізно. Не один завзятий комуніст за пару місяців зруйнував себе, свою родину, свою жінку і дітей і проклинає нині той день, коли перший раз про комунізм почув. А неодин то й зі світа зійшов з розпуки за свій дурний розум.

Коли за лихий вчинок є кара, то неодному комуністичному агітаторови в Канаді прийдеться тяжко покутувати за те, як він бідним українським робітникам баки крутив. Читаємо в листі з Венкувера: „Сюди приїхав був раз Попович з Вінніпегу і сказав нашим робітникам, що незадовго робітнича кляса запанує над усім тай усе зміниться. Гей, як пішло від тоді! Гроші — кажуть — нездалі будуть, бо приїде до Венкувера большевицька „шіфа" тай всі поїдемо „туди", до большевиків. Як пішли в рух карти і горівка! Бо на що грошей, коли вони будуть нездалі і ще до того приїде по нас большевицька „шіфа" тай всіх до раю забере. Тому ми тут навіть дому не маємо, бо як прийде „шіфа", то продавати той дім за пів дармо, чи як?" Отже в Венкувері чекають на большевицьку „шіфу". Чекають і про нічо більше не дбають. Три тисячі людей!... Навіть до большевицької організації не належуть. В ній є 20 до 30 членів.

Та в Канаді є ще бодай куди кинутися чоловікови, як протверезиться. Але що з Росією сталося, то просто страшне. Край, що належить до найбогатших у світі, зійшов в повнім значінню того слова на пси. Люде спустилися на те, що комунізм мав їм принести рай, і допустили до того, що там повстало пекло. Найбільші прихильники Росії розкладають нині безрадно рукаби, бо не знають, в який спосіб вона має прийти знов до себе. Комунізм цофнув Росію бодай на сто літ взад. Промисл убитий, рільництво знищене, транспортація зруйнована, інтелігенція вимордована і навіть якби руїнники мали власти, то нема кому влади з їх рук перебрати. Щось подібного може бути хіба десь в середній Африці між людоїдами-Муринами.

Отсе значить спуститися на те, що якась сила, якась теорія має зробити наглу зміну, має для нас усе добро зробити, а ми потребуємо тільки чекати і приняти готове. Потребуємо тільки назвати себе комуністами, потребуємо дати комуністичному виконавчому комітетови повну свободу робити, що він вважає за відповідне, а будемо мати рай. Наші комуністичні агітатори є дуже діяльні, але їх діяльність не йде дальше поза те, аби застрашити чоловіка, що він мусить вписатися до комуністичної партії, бо як комуністи незадовго запанують, то застрілять кождого, хто не є в їх партії. Однакож від того, аби вписатися до комуністичної партії, далеко ще до того, аби вміти щось нового збудувати на місце того, що комуністична партія кладе собі за ціль зруйнувати.

Руйнувати легко, будувати тяжко. Найбільший дурень може одним черкненням сірника зруйнувати найкращу і найціннійшу будівлю, але скільки то знання і праці потрібно, аби таку будівлю збудувати! Отже поки хто приложить свою руку до руйнування, повинен завсігди наперед подумати, чи має щось нового повстати на місце зруйнованого. А тим „новим" не сміє бути тільки якийсь мрачний плян, не сміє бути сама химерна думка. На збудування чогонебудь треба богато знання, часу і праці. Те, що ми маємо нині, не конче є найдосконалійше, але воно має за собою бодай те, що його вже випробовано. Се найлучше із всього того, що людство до нині могло видумати. А все те, чого ще не пробовано, може показатися в практиці не конче ліпшим, але й гіршим від того, що маємо тепер.

Найкращі теорії можуть показатися в практиці чимсь гіршим від того, що тепер за найгірше уважаємо. Спуститися на те, що тільки через щось нове можна дійти до чогось лучшого, чим тепер є, значить пуститися на газардову гру, класти на непевну карту своє життя, життя своєї родини і своєї нації.

Людина має вроджений страх перед невідомим. В ночи ми не чуємося такими безпечними, як в день. Можна не вірити в духи та страхи, а все таки мусимо відчувати неспокій у пітьмі. З якої се причини? Бо у пітьмі може нам грозити якась невідома небезпека. На нашій дорозі може бути рів, якого не бачимо; під нашими ногами може бути колода, якої не бачимо; може на нас засісти якийсь дикий звір, або й опришок. Однакож люде, які самі про себе жахаються перед невідомим, нераз дуже відважно потягнули б до невідомого цілу громаду, цілу націю. І тягнуть, а наслідок той, що ті, які даються тягнути, в своїй простодушности тратять свій доробок і чекають на „шіфу", яка має забрати їх до раю.

Тимчасом якби навіть справді приходило до того, що мавби на світі запанувати, скажім, комунізм, то сама зміна з теперішнього ладу на новий забралаби довгі літа, а в переходовім часі найліпше жилобся таки тому, хто найбільше вмівби себе в дану хвилю забезпечити, а не тому, хто спустивсяб на будуче готове. Якраз се доказали події в Росії. Люде, що не вміли предвидіти того, що буде за рік, звичайно погинули з голоду; за те панують ті, що не зважаючи на урядові декрети, заосмотрювалися на завтра.

Як з комунізмом, так і з всяким иншим проектом зміни відносин. Ось в Канаді зачався пару літ тому сильний фармерський рух. Фармері прийшли до переконання, що обі старі партії, ліберальна та консервативна, є недобрі, бо дбають більше за промисловців, за фабрикантів, чим за фармерів. Отже фармері взялися організувати, аби вибирати до парляменту своїх власних, фармерських послів, які залежалиб тільки від них, від фармерів. І вибрали своїх послів майже з кождого округа Західної Канади. Та минає рік, минає другий, а доля фармера, яка була, така є. І ось довідуємося, що вже в многих околицях наші фармері охляли в своїм запалі. Фармерські посли в протягу двох літ не переміниліи Канади в рай, отже фармері відступають від фармерської організації і нарікають на своїх послів, навіть не застановляючись над тим, чи ті посли могли щось зробити в парляменті. Канадійський парлямент складається з півтретя сотки послів, а між ними є тільки 60 фармерських. А в парляменті про все рішає більшість. Отже нарікання на фармерських послів — се нарікання за те, що вони не можуть переголосувати три рази більше число послів нефармерських!

Колиб навіть припустити, що молода фармерська організація за одним замахом вибралаб більшість послів до канадійського парляменту, то й тоді вони за одним замахом не моглиб здійснити всеї своєї програми. Вони мусілиб розложити її на літа, хочби лише задля того, щоби не зробити замішанини в законах. Один закон заходить за другий, як триби у машині. Не досить є вкинути у машину якесь нове колесо з трибами. Треба се колесо допасувати до трибів, з якими буде стикатися, і треба вважати, щоби воно не стикалося з колесами, з якими йому не потрібно стикатися, бо через се може ціла машина поломитися.

Недавно в Манітобі ухвалено закон про прогулькові поїзди в неділю. Се не був ніякий революційний закон. Але кілько через него вийшло клопоту! Апеляційний суд рішив, що закон є конституційний, хоч він не годиться з домініяльним законом про святкування неділі. Послідовно суддя тепер рішає, що як домініяльний закон про святкування неділі не обовязує в справі недільних поїздів, то не обовязує він і в инших випадках. І нині Манітоба очутилася без закона про святкування неділі. Се є один примір, як нарушенням одної точки закона, можна цілий закон уневажнити. Нерозважна зміна якогонебудь закона може допровадити до повної беззаконности, а беззаконність нігде і ніколи ще не являлася добром, тільки завсігди була лихом. Отже через те всякі зміни мусять відбуватися повільно. Коли часом і уряд напреться поробити зміни скоро, то сі зміни звичайно остають тільки на папері. Люде, що мають виконувати закони, потребують завсігди часу, аби обзнакомитися з новими законами і призвичаїтися до виконування їх.

Одним словом найбільшою з дурнот є привязувати свої надії до гарних мрій про скорі і наглі зміни. В світі безнастанно провадяться зміни, але на переведення всякої зміни треба часу. На зміну треба літ, а жити треба таки нині. Колиж хто з ентузіязму через запропоновану зміну забуває те, що він жиє нині і що мусить бути приспособлений передовсім до нинішних відносин, той просто дурак. Про українських большевицьких провідників в Канаді одно треба сказати, що вони до таких дураків не належуть. В них є гроші у банках, є свої хати, свої автомобілі; вони на „шіфи" не чекають. Вони знають стару українську пословицю: „Спустився дід на мід, тай без вечері спати пішов". Вони без вечері спати не йдуть. Вони лишають се для тих, що їх слухають. Так само провідники большевиків в Росії добре забезпечилися.

Хто бажає поправити свою долю, той мусить зрозуміти, що поправити її можна передовсім розважною, розумною працею над собою. Доперва після сего приходить організація, політика, політичні теорії, надія на суспільні зміни. Найліпшою поміччю для робітника є його власна працьовитість і ощадність. Найліпшою помічю для фармера є уміння дістати з землі як найбільшу користь у всяких обставинах і уміння не пустити свого дорібку. Хто вміє забезпечитися у капіталістичнім ладі, тому і комунізм не страшний. А хто в капіталістичнім ладі не вміє забезпечитися, той найскорше згине з голоду, поки дочекається комуни.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

(Продовження) (5)

Чорна країна.

Перед нами розстиляється глибока підземна печера. Її стіни і стеля також чорні, нібито замало було темряви в цій підземній печері. Вона з камінного вугля.

Долівку творить велике чорне дзеркало.

Це щось подібне до ставка, гладкого як криця.

На цім гладкім свічаді поширює світло єдиний плаваючий блиск, світло затіненої дротом лямпи Деві. Чоловік веслує на вузькім човні.

При цім сумнівнім світлі, яке посувається разом з пливучою душогубкою здається, що високі товсті стовпи підніваються з води ставка вгору аж до склепіння; стрункі стовпи подібні до кольон маврітанського палацу. Ці стовпи напів білі напів чорні. До певної височини вони як загартовані обвуглінням; вище вони мають ясну фарбу.

Що це за стовпи?

Це стовбури окаменілих пальм і піній; на них ще помітні луски і перстні.

Як вони зайшли сюди? Ці окамінілі величезні стовбури звичайно бувають у верствах над копальнями камінного вугля вдома; але як вони зійшли сюди? Цілий світ відділяє їх. Як утворилась з них група кольон в цій копальні камінного вугля?

Ця верства камінного вугля могла колись загорітися сама собою і горіти так довго, аж доки ці окаменілі кольоси увільнились від своєї звапнілої шкарлупи, впали з горішньої верстви. Вогонь не пошкодив їм, вони були і лишаються скелями.

Копальні вугля загортають часто сами собою, причину цього знає кождий новик; але що загасило пожежу? Це є питання.

Самотний чоловік гонить вузький човен, в якім він сидить, веслом туди і сюди.

Він є у віці приблизно трийцяти років; він має бліде обличчя і вузьку бороду; тонкі уста надають йому вираз непорушної веріозности, між тим, як насуплені густі брови і високе чоло з сильно виступаючими чоловими кістьми дають пізнати глибокого мислителя; його голова не покрита, бо під цим склепінням повітря душне, його буйне чорне волосся підіймається густою масою і не терпить покриття голови.

Що він хоче тут?

Він гонить свій човен навколо по свічаду чорного озера і досліджує піднявши лямпу чорні стіни, ніби він хоче викрити там літери, таємне письмо, яке один міліярд років полишив тут другому.

І він знаходить такі літери. Тут і там відокремлюється від чорної стіни кавалок камня з відтиском листка дерева преісторичної доби. Цінний скарб.

На иньших місцях він натикається на невідомі кристали, яким наука не дала ще жадного імени, або на новий невідомий конгльомерат ріжної руди, металів, камнів, на новий ще безіменний витвір прасвітного вогня. Також ці річі говорять.

Ці стовпи покрила поволі вода ставка корою маленьких кристалів. І від неї можна дещо довідатися.

Бо самий цей ставок є також дивовижне явище. Він має відплив і приплив. Кожді двадцять чотирі години зникає він двічи цілком і двічи знов наповнює заглибину. Він приходить з квоктанням і бурчанням з глибоких підземних шпар і шумлячи виливається в заглиблення; повільно він наповнює його і підіймається все вище, аж доти, де починається яснійша фарба стовпців. Тоді вода лишається стояти там і не рушиться цілі дві години. Потім вона знов починає опадати, незабаром вона спадає цілком і повертається назад в таємничі проваллія, з яких вона прийшла. В полишенім намулі знаходять часто бурштин і зуби акул, свідки лісів і морських глибин.

Чоловік чекає, поки ставок стече цілком і лишається з своїм човном на дні заглиблення.

Остання чорна хвиля повільно зникає в проваллю в камінім вуглі.

Чоловік скидає сурдут і штани і залишається лише в синій сорочці і споднях з грубого полотна. Тоді він привязує до себе шкіряну торбу і кладе в неї молоток і плешню; лямпу Деві він прикріплює на своїм пасі, і виряжений так він спускається у вузьке провалля. Він іде слідом за зникшим ставком.

Це ходи в палацу смерти, якими він відважно ступає. Треба серце з камня і чоло з криці щоби самому без жадного супроводу зважитися зійти вниз, спробувати дослідити таємниці замкнені сьома печатками і збудити чудеса вічної натури сплячі протягом тисячеліть.

Він зважується на це.

Він лишається годинами внутрі, інколи дві інколи три години.

Колиб він мав когось хтоб чекав на нього тимчасом, жінку, дитину, слугу або пса, вони булиб в роспачі від його відсутности.

Але ніхто не чикає на нього. Лише глибока ніч.

І зникший ставок повний примх! Час його відпочинку не відмірений точно. Один раз лишається він дві, другий раз три години, інколи він повертає по годині. Горе відважному, коли повертаюча течія несподівано захопить його у вузьких провальцях цього таємничого лябірінту. Але цей чоловік вже простудіював настрої ставка. Вони старі знайомі. Він знає знаки, з яких можна довідатися, як довго тревае павза. Він чує подих підземного вітру, який іде попереду повертаючого ставка. Колиб він захотів чекати, поки він почує тон шумливо припливаючої течії, він вже загинув би. По квоктанню і ковтанню в проваллю проходять лише менти до появлення підземної течії.

В темряві чутно примарний тон, ніби довге зітхання, як далеке виття вітру, як звучання кольон Мемнона.

І незабаром по цім зявляється блудне світло в скелястім проваллю, а по декількох хвилинах виходить таємничий підземний дослідник. Його обличчя ще блідше ніж перед тим і його чоло зрошено потом. Там внизі повітря ще більш душне, абож мара глибини спричинила піт на його обличчю. Він кидає свою повну торбу в човен і сідає сам до нього.

І ледви він вийшов з провалля, як з нутра гори звучить знов грізне кипіння і з провалля вискакують з грімким клекотом перші чорні хвилі, які зараз покривають дно заглиблення. Тоді наступає павза на декілько ментів. Потім знов вибухають хвилі, і після цього вода безупинно припливає з глибокого провалля. Заглиблення швидко наповнюється, поверхня води підіймається. Ще якийсь час можна помітити поблизу стіни на гладкій поверхні рух доплиаючого жерела, потім дзеркало вирівнюється остаточно і підноситься тихо непомітно до чорної лінії на стовпах. Човен з сидячим в нім як підземний примар казок гойдається на воді майже не заглиблюючись в неї. Ця вода пересякла метальовим оксидом і тяжка як метал. Чоловік і човен ледве торкаються її.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОПИСІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Збірка на рідний край.

Читаю у „Свободі" кождого дня, яка запомога виходить зі Злучених Держав з кождої громади для голодуючих і найбільше потребуючих помочі в рідним краю. Між ними дуже потрібує підмоги наша „Рідна Школа", бо нашому молодому цвітови, молодіжи, перекручують язики з правого боку на лівий, пажерливі Ляхи.

Тому і ми, Українці в Вунсакет, подбалисьмо, щоби й від нас переслати запомогу на найбільше конечні справи у рідним краю. Укр. Зап. Комітет вислав проте своїх колекторів в місяцю маю, а добрі люди зложили дрібними датками $36.45, о. Юрій Крупа зібрав підчас панахиди в церкві $24.55, з каси взялося $40.00, так що разом зібралася сума $101.00.

Укр. Зап. Комітет поділив ту суму на чотири части і вислав оттак: 1) На рідну Школу в Галичині $40.00; 2) Укр. Студентам у Львові $25.00; 3) Укр. Інвалідам у Львові $25.00; 4) для політичних вязнів у Львові $10.00. Пересилка гроший виносить $1.00.

Гроші вислані дрефтом на руки нашого представника, др. С. С. Стоцького в Чехії, котрий доручує всім після нашого бажання.

Єсли би кожда громада в Америці пожертвувала так, як вунсакетська, яка що 2—3 місяці висилає по $200.00 до рідного краю, то наша справа була би скоро вирішена в нашу користь.

Комітет дякує від себе колекторам Станиславови Виспянському, Василеви Коцюбинському, Василеви Костів і Василеви Кучирякови а так само всім жертводавцям, що не жалують своєї тяжко запрацьованої лепти на рідний край.

КОМІТЕТ:
Василь Костів, предс.
Ігнатій Тепер, скарб.
Ігнатій Кушнір, секр.

ПОКЛИК ІЗ САМБОРА

„Свобода" отримала сей поклик з просьбою о поміщення:

До Братів Американців!

Доля наша змінилася. Колись кидали Ви рідну землю, і тугою мандрували за широкий океан, щоби тяжкою працею добути кусок хліба для голодних дорогих собі осіб. Сьогодні сей Ваш старий край який Ви мусіли покинути, позбавлений усіх людських прав витягає до Вас обезсилені в затяжній боротьбі руки і просить порятунку. Добуті Вами і нами народні позиції нидіють і занепадають; йде страшна ворожа хвиля із заходу, що грозить затерти наше національне облича.

Відрухово бороняться старий край перед небезпекою і з надлюдськими зусиллями будує народні твердині, що мають захистити нас від загибелі. Одною з таких намічених твердинь — се „Народний Дім", що має стати в центрі Підгіря Галицької України — на її західному пограничу, в Самборі. Нагоду до переведення сеї будівлі дав якраз оден із Ваших переселенців, великий Добродій старого краю бл. п. Сотер Ортинський владика з Філядельфії, який жертвував 1.000 долярів на потреби культурних установ Самбора. Доповнивши сю жертву тяжко запробленим нашим грошем, купило Товариство „Шкільна Поміч" з Самборі величаву, в центрі нашого города положену, площу. Найблищим нашим завданням приступити до наміченої будови „Народного Дому", в якому згуртується все економічне і культурно-освітнє життя Підгіря.

З огляду на великі кошта будови при цілковитому спадкови польської валюти і повному зубожінню всіх верств галицької суспільности — сеї будови ми самі перевести не в силі.

Знаючи заінтересування нового краю долею старого та велику жертволюбивість наших американських братів — кличемо до Вас:

Поможіть нам своїми жертвами двигнути намічену будівлю, яка Ваших синів, братів і сестер поведе до скорого здійснення нашого державного ідеалу. Жертви просимо слати на адресу:

Кооператива „Каса Народний Дім" в Самборі, ул. Миколая Рея ч. 4.

Іван Туркевич, окружний судя; **Теодор Біленський**, шкільний радник; **о. Франц Рабій**, крилошанин; **Іван Козбур**, судя; **о. Володимир Петрик**, містодекан і парох в Бабині.

ПРОСЬБА

до родимців з села Заднишівки, повіт Скалат.

(3)

Голова комітету несення помочі вдовам і сиротам в нашому рідному селі, Іван Старик в Ню Йорку, отримав сими днями кілька листів з краю від вдів та сиріт з великою просьбою о поміч. Не посилаю тих листів до передрукування їх в часописи, тому що заняли би вони забогато місця без потреби. Бо скупар, котрий любить гроші більше чим себе самого або бідного сироту, не поможе, хочби просьба була на цілу сторону часопису.

Я в імени від тих сиріт відношусь з просьбою до тих, що мають крихітку щирости в серцю та зжалітьоься над голодними дітьми та їх бідними мамами-вдовами. Такі то матері зібралися (кільканайцять) і прийшли до одного господаря, що належав до комітету в Заднишівці 1921 р. І написали до нас спільний лист отцього змісту: „Дорогі Родимці! В 1921 році переслали ви нам 196 дол., котрі були розділені поміж 45 бідних родин. За це ми вдови і сироти зложили вам тоді і еще раз складаємо сердечну подяку. Нині зі встидом, однак голодом і розпукою примушені, осміляємося знова простягнути до вас наші руки і просимо не для себе, але для наших бідних сиріт: поможіть, дайте кусок хліба, бо гинуть з голоду". По отриманню цего листа я повідомив тих, котрі належать до ком. в Ню Йорку, щоби доложили своєї щирої праці, щоби пожертвували й самі і занялися збіркою поміж родимцями і знакомими. В Ню Йорку займеся збіркою: І. Старик, Б. Соловський і Г. Чорній; в Нортгемптон, Па. П. Білик; в Піналю, Па. І. Чорній. Кличем нашим є: На хліб для сиріт в Задишівці! Чи найдеся такий родимець з нашого села або поблиський краян, що відкажеться подати кусок хліба сироті?! Я не думаю. Порятуймож від щирої души наших бідних — сиротят!

ЗА КОМІТЕТ:
І. Старик, голова; **Б. Соловський**, кас.; **Г. Чорній**, секр.; **Т. Войтович**, **Ф. Пиза**, контрольори.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1924

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим посередником до оголошувань поміж Американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; місце на послідній стороні окладинки $50. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошенне буде о стільки дороже коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки спільні, театральні і т. п., котрі хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календари на 1924 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або мони-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $8.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ТРЕТІЙ ЗІЗД „НЕЗАЛЕЖНОГО" СЕЛЯНСТВА В ХАРКОВІ

На 15. травня (мая) с. р. скликано до Харкова 3-ій Всеукраїнський Зізд Незалежного Селянства. Представництво на зізді мало бути таке: по 1 делєгатови від губернії, по 2 від повіту і по 2 від волости (району). Організаційне бюро зізду виробило слідуючий денний порядок: 1. Міжнародне і внутрішне становище Радянських Републик (Раковський); 2. Справозданне ВКНС. (Петровський); 3. Чергові завдання комітетів незаможних (Фезотів); 4. Політика Радянеської Влади в сільському господарстві (Клименко); 5. Стан колективного руху і його завдання (Клименко); 6. Сільсько-господарський кредит (Любченко); 7. Податково-фінансова політика (Новицький); 8. Освіта й культурно-освітна справа в Радянських Републиках (Затонський); 9. Промисловість Радянських Републик (Ксандров); 10. Червона Армія в 1923 р. (Фрунзе); 11. Вибори Всеукраїнської Комісії незаможних селян.

МИКОЛА ГАХ, ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СИЛАЧ, ДОСІ НЕПОБОРИМИЙ

(З „Канадійського Ранка").

Я доносив попередно про змагання Миколи Гаха з першої кляси силачами, з яких Микола всегда виходив побідоносно. І так п. Гах боровся зі шведським чампіоном Орляндом і положив його, положив мадярського чампіона Варгу, положив завзятого американського силача Пітертона і много инших більших і менших силачів. Прийшлось йому боротися з грецьким першої кляси силачем Деметралем, який так собі легковажив нашого Миколу, що дав кавції 1000 долярів що положить його два рази в одній годині. Тай дуже завівся, бо не лише не положив ані разу, але й самий кілька разів був у дуже прикрім положенню і лише його незвичайно велика техніка в боренню спасла його під поражки. Колиб так були лише дальше боролись, так певно наш Микола бувби його положив.

Борба п. Гаха з Деметралем простелила йому дорогу до кляси першорядних силачів. З ним почались числити світові силачі. Всесвітний чампіон Станислав Збишко став до борби з Миколою дня 23. мая. Величезна саля була набита по береги цікавими. По вступних двох змаганнях вийшов наш Микола і польський чампіон Збишко. Цікава собі боротьба, Микола хоч сильно збудований, та все таки губився в присутности львиної будови Збишка. Здавалось, що це боротьба миші з котом. Та вскорі ці ілюзії почали розвіватись коли Микола почав набирати чимраз більше певности себе і атакувати Збишка. Кілька разі Збишко був у дуже прикрім положенню, та маючи за собою велику вправу, Збишко цим ратувався від погрому. Так проминуло 45 мінут, Збишко цілий купався в своїм поті від умучення. Микола далі почав завзятійше атакувати, вхопив його за ногу і кинув ним до підлоги, що аж гомін салею пішов, вхопив його знову за голову і цілим тягарем кинув ним до матерацю. Втрете вхопив Збишка з заду, підніс ним до гори і як не розмахає ним в воздусі, та зі всієї сили як не кине через себе так сильно, що Збишко гримнув до плятформи, відбився від неї і догори ногами злетів аж між люде на салю. При цім киданню Микола посовгнувся і впав поза матерац і вдарився головою до підлоги так, що не був в силі піднестись на ноги. Доктори заопікувались ним. На тім скінчилось. Рефері узнав Збишка побідником, але Збишко відказався, бо не положив Миколу на лопатки і заявив, що він зміряєсь з паном Гахом, коли той буде готовий. Пізніще Микола прийшов до себе і є цілком вже готовий. Коли буде друга боротьба, то буде вона дуже цікава.

В другій парі, що боролася перед головним змаганнєм, відзначився п. Бігун, незвичайно гарної будови і сили, який положив свого противника дуже легко. П. Бігун є угорський Українець, має 24 роки і незвичайно сильний та спритний. Важить 195 фунтів і робить велику надію на успіх в тяжкім змаганню. П. Гах і п. Бігун мають вкоротці змірятись зі собою, що до українського чампіонства.

М. Белегай.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ